

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5MCdo/9/2014
Identifikačné číslo spisu:	4413202205
Dátum vydania rozhodnutia:	30.09.2015
Meno a priezvisko:	JUDr. Helena Haukvitzová
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2015:4413202205.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v dedičskej veci po poručiteľovi K. D., naposledy bytom D., vedenej na Okresnom súde Nové Zámky pod sp.zn. 16 D 243/2013, o mimoriadnom dovolaní generálneho prokurátora Slovenskej republiky proti osvedčeniu o dedičstve z 30. januára 2014, sp.zn. 16 D 243/2013, Dnot 48/2013 vydanému JUDr. Zuzanou Kanásovou, notárkou v Nových Zámkoch, M. R. Štefánika 1, takto

rozhodol:

Mimoriadne dovolanie o d m i e t a.

O. E., bytom Z. je povinná zaplatiť dedičovi D. P.i, bytom D. náhradu trov dovolacieho konania v sume 139,82 € do rúk JUDr. Heleny Kontrovej, advokátky so sídlom v Semerove č. 414, do troch dní.

Odôvodnenie

Okresným súdom Nové Zámky poverená notárka JUDr. Zuzana Kanásová (§ 38 ods. 1 O.s.p.) vydala 30. januára 2014 osvedčenie o dedičstve sp.zn. 16 D 243/2013, Dnot 48/2013 po poručiteľovi K. D., v ktorom osvedčila dediča zo závetu D. P., bývajúceho v D., narodeného X. L. XXXX, rodné číslo XXXXXXX/XXXX v celosti. Do zostaveného súpisu aktív a pasív dedičstva v tomto osvedčení bola zahrnutá aj finančná hotovosť 10 800 €, nachádzajúca sa v dome, v ktorom býval poručiteľ spolu s manželkou. Žiadny iný majetok nebol do aktív dedičstva zahrnutý. Žiadne pasíva do dedičstva neboli zahrnuté. Notárka osvedčila, že podľa poslednej vôle poručiteľa finančnú hotovosť (10 800 €) prevezme závetný dedič D. P. v celosti.

Proti tomuto osvedčeniu o dedičstve na spoločný podnet O. E. a Ing. J. E. podal generálny prokurátor Slovenskej republiky (ďalej len „dovolateľ“) mimoriadne dovolanie. Podľa dovolateľa postupom súdnej komisárky bola bývalá manželka poručiteľa vylúčená z účasti v dedičskom konaní v časti, v ktorej sa vyporiada bezpodielové spoluvlastníctvo jej a poručiteľa, čím jej bola v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. odňatá možnosť konať pred súdom a po jej smrti bola táto možnosť odňatá jej dedičke, t.j. jej sestre O. E. (dovolacie dôvody podľa § 243f ods. 1 písm. a/ O.s.p.). Na odôvodnenie svojho mimoriadneho dovolania dovolateľ uviedol, že v čase smrti bol K. D. ženatý a jeho majetok bol v bezpodielovom spoluvlastníctve manželov. Napriek tomuto faktu notárka v priebehu konania o dedičstve nevyporiadala

bezpodielové spoluvlastníctvo manželov (§ 1751 O.s.p.), ktoré zaniklo okamihom smrti K. D.. Notárka považovala za účastníka konania iba závetného dediča a konanie skončila osvedčením o dedičstve v prospech neho. Notárka pri predbežnom vyšetrení nezistila spoľahlivo skutočný a právny stav veci, najmä to, či došlo k vyporiadaniu bezpodielového spoluvlastníctva manželov vzhľadom na zákonné ustanovenie § 143 Občianskeho zákonníka. Nebrala do úvahy, že poručiteľ nadobudol finančnú hotovosť počas trvania manželstva, a preto táto bola predmetom bezpodielového spoluvlastníctva manželov. V čase smrti nebolo bezpodielové spoluvlastníctvo manželov vyporiadané ani dohodou, ani rozhodnutím súdu. Uviedol, že pri vyporiadaní bezpodielového spoluvlastníctva poručiteľa a pozostaleho manžela v dedičskom konaní je pozostalý manžel účastníkom konania aj keď nie je dedičom, a to v časti, v ktorej sa vyporiadava bezpodielové spoluvlastníctvo jeho a poručiteľa. Poukázal na osvedčenie o dedičstve po manželke poručiteľa A. D., vydané súdnym komisárom Mgr. Petrom Danczim 22. augusta 2013, sp.zn. 16 D 410/2013-45, Dnot 68/2013, z ktorého vyplýva, že O. E. je sestra nebohej manželky poručiteľa. Tým, že manželka poručiteľa a po jej smrti jej sestra boli vylúčené z účasti v dedičskom konaní v časti, v ktorej sa vyporiadava bezpodielové spoluvlastníctvo jej a poručiteľa, došlo k odňatiu možnosti konať pre súdom v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. Z týchto dôvodov navrhol napadnuté osvedčenie zrušiť a vec vrátiť Okresnému súdu Nové Zámky na ďalšie konanie.

K mimoriadnemu dovolaniu sa vyjadrila aj O., ktorá s ním súhlasila a navrhla mimoriadnemu dovolaniu vyhovieť.

Dedič D. P. vo svojom písomnom vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu uviedol, že na podanie mimoriadneho dovolania nie sú dané dôvody a ako nedôvodné ho žiadal zamietnuť.

Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) ako súd rozhodujúci o mimoriadnom dovolaní (§ 10a ods. 3 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal, či je mimoriadne dovolanie procesne prípustné.

Ak generálny prokurátor na základe podnetu účastníka konania, osoby dotknutej rozhodnutím súdu alebo osoby poškodenej rozhodnutím súdu zistí, že právoplatným rozhodnutím súdu bol porušený zákon (§ 243f O.s.p.), a ak to vyžaduje ochrana práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu a túto ochranu nie je možné dosiahnuť inými právnymi prostriedkami, podá proti takémuto rozhodnutiu súdu mimoriadne dovolanie (§ 243e ods. 1 O.s.p.). Mimoriadnym dovolaním možno napadnúť právoplatné rozhodnutie súdu za podmienok uvedených v § 243e, ak a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237, b/ konanie je postihnuté inou vadou, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci. Mimoriadne dovolanie podáva generálny prokurátor na dovolacom súde do jedného roka od právoplatnosti rozhodnutia súdu (§ 243g O.s.p.).

Z dôvodu nejednotnosti rozhodovania senátov občianskoprávneho kolégia pri aplikácii ustanovenia § 243e ods. 1 O.s.p. (najmä v otázke, proti ktorým rozhodnutiam súdu je prípustné mimoriadne dovolanie a či je tento opravný prostriedok prípustný aj vtedy, keď účastník sám predtým nevyužil všetky dostupné opravné prostriedky) prijalo občianskoprávne kolégium najvyššieho súdu v minulosti stanovisko, ktoré bolo publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 36/2008. Právna veta tohto stanoviska, ktoré zdôraznilo predovšetkým účel mimoriadneho dovolania a vychádzalo najmä z doslovného textu právnej úpravy obsiahnutej v Občianskom súdnom poriadku, znie: „Podanie mimoriadneho dovolania generálnym prokurátorom nie je podmienené využitím riadneho opravného prostriedku účastníkom konania. Mimoriadnym dovolaním v zmysle ustanovenia § 243e O.s.p. môže generálny prokurátor napadnúť aj právoplatné rozhodnutie súdu prvého stupňa“.

Obdobne, za účelom prekonania nejednotnosti rozhodovania, prijal Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) 18. marca 2015 pod sp.zn. PL.z. 3/2015 zjednocujúce stanovisko, v zmysle ktorého: „Rešpektujúc princíp právnej istoty, ktorá bola nastolená právoplatným rozhodnutím, zohľadňujúc princíp subsidiarity podľa čl. 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „Ústava“),

ako i výnimočnosť mimoriadneho dovolania ako mimoriadneho opravného prostriedku podávaného generálnym prokurátorom Slovenskej republiky je jeho prípustnosť v civilnom konaní akceptovateľná za podmienky vyčerpania všetkých zákonom dovolených riadnych, ako aj mimoriadnych opravných prostriedkov, ktoré mal účastník konania k dispozícii a ktoré mohol účinne využiť na ochranu svojich práv a oprávnených záujmov.“

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) vyplýva, že systém opravných prostriedkov zakotvený v právnom poriadku zmluvnej strany Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“) musí byť v súlade s požiadavkami čl. 6 Dohovoru. ESLP v rámci svojej rozhodovacej praxe už viackrát konštatoval porušenie čl. 6 Dohovoru vtedy, keď k nariadeniu opätovného preskúmania veci došlo výlučne z dôvodu existencie odlišného právneho posúdenia veci oproti právnomu názoru vnútroštátnych súdov, ktoré vec s konečnou platnosťou prerokovali a meritorne rozhodli (porovnaj *Roseltrans proti Rusku* z roku 2005). Opakovane tiež zdôraznil, že v záujme právnej istoty by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať nedotknuté a k ich zrušeniu by malo dochádzať iba pre účely nápravy zásadných väd [viď napríklad *Abdullayev proti Rusku* (rozsudok z roku 2010)]. Právoplatnosť rozhodnutia súdu môže byť prelomená len výnimočne a výlučne iba za účelom zaistenia opravy základných väd alebo justičných omylov (viď *Ryabykh proti Rusku*, rozsudok z roku 2003) a napravenia „väd najzákladnejšej dôležitosti pre súdny systém“, nie však z dôvodu právnej čistoty (pozri *Sutyazhnik proti Rusku*, rozsudok z roku 2009).

ESLP na tieto predpoklady prípustnosti mimoriadnych opravných prostriedkov opätovne poukázal v rozhodnutiach z 9. júna 2015 vo veciach DRAFT-OVA, a.s. proti Slovenskej republike, PSMA, s.r.o. proti Slovenskej republike a COMPCAR, s.r.o. proti Slovenskej republike.

Judikatúra najvyššieho súdu, vrátane ním prijatých stanovísk, nie je bez vývoja. Nie je vylúčené, aby aj pri nezmenenej právnej úprave, prípadne s ohľadom na nové právne náhľady alebo interpretačné východiská samotného najvyššieho súdu, bola nielen spresňovaná či dopĺňovaná, ale tiež menená.

V nadväznosti na vyššie uvedené senát 5 C najvyššieho súdu pri rozhodovaní v predmetnej veci, na rozdiel od uvedeného stanoviska, akcentuje predovšetkým miesto, ktoré má mimoriadne dovolanie v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania. Na bližšie odôvodnenie odklonenia sa od predmetného stanoviska uvádza nasledovné:

Mimoriadne dovolanie predstavuje výnimku z pravidla stability súdneho rozhodnutia vyjadreného jeho právoplatnosťou. Podstatou tejto výnimky je účel mimoriadneho opravného prostriedku, ktorým je jeho výnimočné použitie s cieľom presadiť vecnú správnosť a spravodlivosť súdneho rozhodnutia v odôvodnených prípadoch. Uvedený účel môže mimoriadne dovolanie splniť iba v prípade, ak sú splnené kritériá akceptovateľnosti jeho právnej úpravy; jedným z týchto kritérií je povinnosť vyčerpať iné dostupné právne prostriedky nápravy pochybení vytýkaných v mimoriadnom dovolaní. Rešpektovanie týchto kritérií je nevyhnutné z hľadiska princípov právneho štátu (čl. 1 ústavy), ako aj z hľadiska práva na súdnu ochranu (čl. 46 ústavy) a práva na spravodlivý súdny proces v súlade s hodnotami zaručenými čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Ochrana poskytovaná mimoriadnym dovolaním je prípustná len subsidiárne, t.j. vtedy, ak osoba, ktorá sa domáha podania mimoriadneho dovolania, neúspešne využila všetky zákonom dostupné procesné prostriedky poskytované právnym poriadkom za účelom nápravy konania alebo rozhodovania súdov. Požiadavka na ochrane práv a zákonom chránených záujmov fyzických osôb, právnických osôb alebo štátu ako podmienka konania o mimoriadnom dovolaní nie je daná vtedy, ak sám podnecovateľ mimoriadneho dovolania v konaní predchádzajúcom podaniu takéhoto mimoriadneho opravného prostriedku opomenul hájiť svoje práva najmä nepodaním niektorého z opravných prostriedkov vrátane mimoriadnych opravných prostriedkov, hoci ich mohol účinne využiť. Splnenie uvedenej požiadavky ako jedného zo základných predpokladov prípustnosti mimoriadneho dovolania generálneho prokurátora súvisí s princípom právneho štátu a to s princípom právnej istoty a z toho dôvodu v týchto prípadoch je procesná aktivita generálneho prokurátora podávajúceho mimoriadne dovolanie neprípustná a nemôže mať procesné dôsledky predpokladané v ustanoveniach § 243e až § 243j O.s.p.

V danom prípade generálny prokurátor napadol mimoriadnym dovolaním osvedčenie o dedičstve z 30. januára 2014 č.k. 16D 243/2013-40, Dnot 48/2013, vydanému notárkou JUDr. Zuzanou Kanásovou, so sídlom v Nových Zámkoch, M. R. Štefánika 1, ako súdnou komisárkou. Predmetom konania v danej veci bolo prejednanie dedičstva po poručiťovi K. D.. Predmetné osvedčenie o dedičstve nadobudlo právoplatnosť 31. januára 2014. Notárka ako súdna komisárka dedičstvo po poručiťovi prejedнала s dedičom zo závetu D. P., ktorý na základe predmetného osvedčenia o dedičstve, ako dedič zo závetu, nadobudol dedičstvo po poručiťovi v celosti. Z obsahu spisu vyplýva, že v čase smrti bol poručiť ženatý, bezdetný, avšak so zanechaním závetu. Poručiť ustanovil závetom (spísaným 21. augusta 2012) dediča celého svojho majetku D. P., bývajúceho v D.. Závet spĺňal náležitosti, ktoré pre platnosť závetu ustanovuje § 476b Občianskeho zákonníka. Manželka poručiťa A. D. prichádzala do úvahy ako dedička v druhej skupine zákonných dedičov (§ 474 ods. 1 Občianskeho zákonníka), ktorá však dňa 20. februára 2013 zomrela a jej právom dediť nastupovala jej sestra O. k závetu zaslala dňa 12. júna 2013 písomnú námietku, v ktorej uviedla, že poručiť opomenul v závete svoju manželku, s ktorou žil v spoločnej domácnosti a bol pri spísaní závetu popletený a ovplyvnený a vzhľadom na svoj vek nerozumel textu, ktorý podpisoval; pán P. im poskytoval pomoc zo zisťných dôvodov. Na pojednávaní 2. októbra 2013 a 9. októbra 2013 v Notárskom úrade JUDr. Zuzany Kanásovej, notárky v Nových Zámkoch, M.R. Štefánika 1, splnomocnená zástupkyňa zákonnej dedičky Ing. J. E. vyhlásila, že O. E. namieta platnosť závetu. Okresný súd Nové Zámky uznesením z 28. októbra 2013 č.k. 16D 243/2013-32, Dnot 48/2013 podľa § 175k ods. 1, 2 O.s.p. odkázal O. E., aby v lehote 30 dní odo dňa právoplatnosti uznesenia podala na Okresnom súde Nové Zámky žalobu, že závet poručiťa zo dňa 21. augusta 2002 je neplatný a aby súčasne o podaní žaloby vyrozumela súdneho komisára, ktorý vedie konanie o dedičstve. Uznesenie nadobudlo právoplatnosť 4. decembra 2013. Dedička O. E. žalobu o neplatnosť závetu v stanovenej lehote nepodala. Dôvody tejto procesnej pasivity vysvetľovala O. E. vo svojom podnete z 31. marca 2014 adresovanom Generálnej prokuratúre Slovenskej republiky tak, že dala si pripraviť dve verzie reakcie na testament K. D., na jej strane sa však stal omyl, keď nešťastnou náhodou vložila do obálky verziu, že od žaloby upúšťa a požiadala vnuka, aby obálku odoslal na Okresný súd Nové Zámky, čiže žalobu v skutočnosti nepodala. V tej dobe mala okrem iného vo zvýšenej miere problémy so zrakom.

Dovolací súd s poukazom na hore uvedené dospel k záveru, že v danom prípade prebehlo dedičské konanie, v ktorom mala dedička O. E. možnosť realizovať svoje procesné oprávnenia. Zo spisu nevyplyva, že by sama náležite chránila svoje práva a konala dostatočne predvídavo, starostlivo a obozretné. Podnecovateľka (O. E.) mimoriadneho dovolania bola súdnou komisárkou (§ 175k ods. 2 O.s.p.) odkázaná ako dedička, aby svoje právo uplatnila žalobou na súde. Po márnom uplynutí lehoty súdna komisárka pokračovala v konaní o dedičstve, pričom neprihliadla na dedičku, ktorá svoje právo na podanie žaloby nevyužila. Dedička svoje právo na podanie žaloby nevyužila, i keď ho mala k dispozícii, a ktoré bolo potencionálne spôsobilé podstatne ovplyvniť rozhodnutie o dedičskom práve. Vzhľadom na pasivitu samotnej dedičky pri včasnej ochrane jej práv je procesne neprípustná dodatočná aktivita generálneho prokurátora, ku ktorej došlo podaním mimoriadneho dovolania podnecovaného dedičkou O. E..

So zreteľom na uvedené najvyšší súd odmietol mimoriadne dovolanie generálneho prokurátora ako procesne neprípustné (§ 243i ods. 2 O.s.p. v spojení s § 243b ods. 5 O.s.p. a § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p.).

Povinnosť nahradiť trovy konania v konaní o mimoriadnom dovolaní má ten, kto podal podnet na podanie mimoriadneho dovolania (§ 148a ods. 2 O.s.p.). V danom prípade dala uvedený podnet O. E.. Dedič zo závetu P. P. vo vyjadrení k mimoriadnemu dovolaniu požiadal o priznanie náhrady trov tohto konania a požadovanú náhradu vyčíslil. Najvyšší súd Slovenskej republiky O. uložil povinnosť nahradiť dedičovi P. P. náhradu trov dovolacieho konania zodpovedajúcej odmene advokáta za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava a vyjadrenie k mimoriadnemu dovolaniu vypracované advokátkou z 5. novembra 2014). Vychádzal z ustanovení § 10 ods. 1 a § 13a ods. 1 písm. a/, c/ vyhlášky č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších

predpisov. Dedičovi P. P. priznal náhradu trov dovolacieho konania v celkovej výške 139,82 € (2 x 61,87 € - prevzatie a príprava, vyjadrenie k mimoriadnemu dovolaniu + 2 x 8,04 € režijný paušál). Ďalšie uplatňované trovy konania v konaní o mimoriadnom dovolaní nepovažoval za účelne vynaložené.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.